

- автори: Т. Герлянд, В. Манько, П.Лузан, Л. Нестерова, О. Слатвінська, М. Шимановський; за заг. ред. Л.Нестерової.Київ, ІПТО НАПН України, 2012. 222 с.
4. Освітні технології: навч.-метод. посіб.; укл. Пехота О. М. Київ, 2002. 255 с.
  5. Соколовська Н. І. Інноваційні технології в освіті. *Директор школи*. 2019. № 7. С. 9-14.
  6. Ходак Т. В. Роль інтерактивних методів навчання у процесі формування професійної компетентності студентів. *Наукові записки ГДУ ім. М. Гоголя*. Психолого-педагогічні науки. Професійна підготовка. 2019. № 2. С. 148-151.

**Валерія ГОРБАЧЕНКО,**

*кандидат педагогічних наук, старший викладач,  
керівник фізичного виховання,  
Новоград-Волинський медичний  
фаховий коледж  
(м. Звягель, Україна)*

**Олена СОЛОДОВНИК,**

*кандидат педагогічних наук, директор,  
Новоград-Волинський медичний  
фаховий коледж  
(м. Звягель, Україна)*

## **СТВОРЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

Майже рік триває повномасштабне вторгнення російських окупантів на територію України, що повністю

змінити систему навчання у передвищій та вищій освіті. Від безперервних російських обстрілів студенти й викладачі фахових коледжів та інших закладів вищої освіти не мають змоги регулярно відвідувати аудиторні заняття, що зумовило переведення освітнього процесу в дистанційний та змішаний формати навчання. Під час організації освітнього процесу студенти відчувають вплив цілого комплексу факторів, які негативно впливають на стан їх здоров'я, а саме: стресові ситуації, пов'язані з обстрілами та відсутністю світла; підвищення психоемоційного напруження; виснаження адаптаційних резервів нервової, ендокринної та імунної систем молоді; зростання вірогідності їх захворювань і, як наслідок, часті порушення режиму праці, відпочинку і харчування, значна гіподинамія. Внаслідок чого стан здоров'я значної частини студентської молоді викликає занепокоєння у медиків та педагогів.

Питання здоров'я молодого покоління має особливе значення в умовах воєнного стану, оскільки значимості набувають задачі, що пов'язані з збереженням життя молоді, подоланням їх депресії. Особливого значення набувають процеси створення здоров'язбережувального освітнього середовища медичного коледжу, де навчають майбутніх медичних працівників, які особливо необхідні на фронті. Студенти-медики являють собою кадровий резерв охорони здоров'я, тому основним завданням медичних коледжів є підготовка фізично здорових фахівців, здатних тривалий час зберігати працездатність і свою життєву активність. Виходячи з цього, є необхідним комплексно вивчити проблеми організації здоров'язбережувального освітнього середовища медичного коледжу.

У процесі створення здоров'язбережувального освітнього середовища основна увага науковців приділяється проблемі здоров'язбережувальних технологій, зокрема,

О. Ващенко (особливості використання здоров'язбережувальних технологій у освітньому процесі), І. Волкової (поняття та класифікація здоров'язбережувальних технологій), А. Ємець (використання здоров'язбережувальних технологій у роботі з майбутніми сімейними лікарями), О. Яцишина (використання здоров'язбережувальних технологій у гуманітарній підготовці майбутніх лікарів) та ін. Окремі питання функціонування здоров'язбережувального освітнього середовища окреслено в працях О. Антонової, В. Базарного, Ю. Бойчука, М. Гриньової, Л. Дрожик, В. Єфімової, О. Кабацької, І. Щербак та ін. Водночас, практично недослідженим залишається питання створення здоров'язбережувального освітнього середовища фахового медичного коледжу.

Одним із стратегічних та пріоритетних напрямків розвитку Новоград-Волинського медичного фахового коледжу є надання якісних освітніх послуг в умовах змішаного формату навчання із використанням інноваційних педагогічних технологій, що надають можливість удосконалювати професійну-практичну підготовку майбутніх медичних фахівців шляхом створення у фаховому коледжі здоров'язбережувального освітнього середовища.

І. Щербак, Л. Дрожик розглядають здоров'язбережувальне освітнє середовище як таке, в якому взаємодія всіх суб'єктів педагогічного процесу має своїм результатом їхнє духовне, інтелектуальне, моральне, естетичне, фізичне взаємозбагачення, сприяє розвитку екологічного потенціалу, самореалізації особистості, формує готовність до особистісного самовдосконалення, забезпечує реалізацію співтворчості в межах гуманістичної парадигми. *Показниками здоров'язбережувального освітнього середовища* ці науковці вважають: включеність у сумісну здоров'язбережувальну діяльність; гармонійність усіх

суб'єктів педагогічного процесу; довіра і висока вимогливість один до одного; інформованість суб'єктів педагогічного процесу про цілі, завдання та результати екологічної діяльності та позитивне ставлення до них; задоволеність приналежністю до колективу; сприятливий психологічний мікроклімат; демократичний стиль управління; стан емоційної задоволеності як результату сумісної діяльності; гарна матеріальна база (Щербак, Дрожик, 2020: 149-150). Отже, основою здоров'язбережувального освітнього середовища медичного коледжу виступають активна, групова здоров'язбережувальна діяльність студентів; сприятливий психологічний мікроклімат; демократичний стиль управління тощо.

Н. Пилюк розглядає здоров'язберігаюче середовище закладу освіти в різному розумінні, а саме: у *вузькому* – як дотримання санітарно-гігієнічних норм, повітряного та світлового режимів під час освітнього процесу. Водночас створення здоров'язберігаючого середовища, на думку цього автора, має міждисциплінарний характер, оскільки втілює ідеї різних галузей наукових знань: педіатрії, гігієни, фізіології, психології, педагогіки, медичної екології, екології людини, соціології тощо. Тому існують різні точки зору щодо визначення поняття «здоров'язберігаюче середовище». У більш *широкому розумінні* здоров'язберігаюче середовище визначають як систему, що поєднує освітній процес, соціальний і предметний компоненти (Пилюк, 2021: 56). Отже, досліджувану дефініцію науковці розглядають у вузькому і широкому смислі слова. Погоджуємося із О. Кабацькою, що вчені трактують поняття «здоров'язбережувальне освітнє середовище» неоднозначно, зокрема визначаючи його як: сукупність певних умов і засобів; систему відповідних впливів; наявне й віртуальне оточення; комплекс оздоровчих заходів тощо (Кабацька,

2020: 169). Таким чином, здоров'язбережувальне освітнє середовище як цілісна система об'єднує освітній, соціальний та особистісний складові.

На нашу думку, *здоров'язбережувальне середовище медичного коледжу* – це педагогічне, психологічне та соціальне оточення, під впливом якого відбувається процес активного формування в учасників освітнього процесу ціннісного ставлення до здоров'я та формуються навички та компетентності здорового способу життя.

Поділяємо точку зору Н. Пастухової, Ю. Садовниченко, В. М'ясоєдова, що на сьогоднішній день не існує єдиної універсальної системи здоров'язбереження, формування ціннісного ставлення до здоров'я, дотримання здорового способу життя. Основна відповідальність у вирішенні цієї проблеми покладена на сферу освіти, де за допомогою освітніх технологій, наповнених змістом здоров'язбереження, намагаються створити умови фізичного, психічного, соціального і духовного комфорту, формують ціннісне відношення до власного та суспільного здоров'я (Пастухова та ін., 2018: 357). Отже, здоров'язбережувальні освітні середовища різних закладів освіти можуть відрізнятися в залежності від використання в них певного технологічного підходу до їх функціонування.

Стрижнем усіх педагогічних технологій, спрямованих на зміцнення та відтворення здоров'я учасників освітнього процесу, Л. Скрипник вважає *здоров'язбережувальні технології*. До них цей автор відносить: *організаційно-педагогічні*, що визначають структуру навчального процесу, яка сприяє запобіганню стану перевтоми, гіподинамії та інших дезадаптаційних станів учнів; *психолого-педагогічні* – пов'язані з безпосередньою роботою викладача на уроці, дією, яку він надає учням, із психолого-педагогічним супроводом усіх елементів освітнього процесу; *навчально-виховні* – включають програми з формування культури здоров'я учнів, розвиток мотивації до здорового способу

життя, попередження шкідливих звичок, освіти батьків (Скрипник, 2018: 38).

Отже, серед різновидів навчання здоровому способу життя у професійній підготовці майбутніх медичних працівників виділяється: *медична (профілактична)*, що побудована на фактологічній освіті і формує безпечний стиль поведінки; *ціннісна*, яка максимально сприяє формуванню аксіологічного компонента особистісного і громадського здоров'я; *освітня*, яка розвиває уміння приймати рішення на основі достовірної інформації; *радикально-політична*, що акцентує увагу на прийнятті певних рішень щодо здоров'я; *самооздоровлення*, що визначає індивідуальні підходи особистості до здорового способу життя. Отже, у медичних коледжах реалізація здоров'язбережувальних технологій спрямована на прийняття цінностей здорового способу життя, розвиток та удосконалення складових здоров'я молоді, на формування культури здоров'я на основі поглиблених знань. Так, О. Яцишина найпростішими і найефективнішими прийомами збереження здоров'я в умовах професійної підготовки майбутніх медичних працівників вважає:

– *фізкультхвилинки або фізкультпаузи*, які доцільно проводити 1-2 рази протягом заняття та які складаються із елементарних фізичних вправ (встати, присісти, нахилитися в різні боки, потягнутися, поплескати в долоні та ін.);

– *контроль і самоконтроль за правильною поставою під час письма, читання*;

– *виконання дихальних вправ*;

– *виконання гімнастики для очей, точковий самомасаж біологічно активних точок обличчя й голови*, що сприяють не лише активізації функцій мозку, але й створенню робочого настрою на весь навчальний день (Яцишина, 2020: 198). Отже, цей науковець орієнтується на використання такого різновиду здоров'язбережувальних технологій як *психолого-педагогічні*.

Окрім зазначених технологій у процесі створення здоров'язбережувального освітнього середовища медичного коледжу вважаємо ефективним використання наступних технологій:

- нормування навчального навантаження та профілактику перевтоми студентів-медиків технологіями індивідуального таймінгу виконання різних завдань;
- розробка та проведення тренінгів із формування в студентів-медиків навичок ведення здорового способу життя, профілактики шкідливих звичок;
- контроль за виконанням санітарно-гігієнічних норм організації освітнього процесу;
- медико-психолого-педагогічний моніторинг стану здоров'я, фізичного і психічного розвитку студентів;
- діяльність служби психологічної допомоги у подоланні стресів, стану тривоги;
- використанню різних засобів і форм фізичного виховання студентів (змагання, ігри, турніри, конкурси, квести, дні здоров'я);
- посилення діяльності психологічної служби медичного коледжу (психологічна діагностика, психологічне консультування, психологічна просвіта) та ін.

Лише така багатоаспектна робота у різних напрямках і використання усіх зазначених різновидів здоров'язбережувальних технологій може призвести до створення цілісного здоров'язбережувального освітнього середовища медичного коледжу. Отже, реалізація необхідних здоров'язберувальних технологій у практиці роботи фахового медичного коледжу сприяє створенню в ньому здоров'язбережувального освітнього середовища, що базується на свідомому ставленні студентів до здоров'я, на отриманні необхідних знань, умінь і навичок фізичного, психічного, духовного та соціального здоров'я.

## Список використаних джерел

1. Кабацька О. В. Система формування здоров'язбережувального освітнього середовища в класичних університетах: дис. ... доктора пед. наук: за сп. 13.00.07 – «Теорія та методика виховання» / Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди МОН України; Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» МОН України. Харків, 2020. 533 с.
2. Пастухова Н.Л., Садовниченко Ю.О., М'ясоєдов В.В. Здоров'язбережувальні аспекти педагогічних технологій. *Сучасні здоров'язбережувальні технології: монографія за загальною редакцією Ю. Д. Бойчука.* Харків: Оригінал, 2018. С. 350-360.
3. Пиллюк Н. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до реалізації здоров'язберігаючих технологій у спеціальних загальноосвітніх закладах: дис. ... канд. пед. наук: за сп. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» (011 – Освітні, педагогічні науки) / Рівненський державний гуманітарний університет. Рівне, 2021. 342 с.
4. Скрипник Л. М. Здоров'язбережувальні технології у системі підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців. *Гуманітарний вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка: зб. наук. праць / ред. кол. ; гол. ред. Л. М. Рибалко.* Полтава, 2018. Вип. 4. С. 36-42.
5. Щербак І. М., Дрожик Л. В. Здоров'язбережувальне освітнє середовище та його роль у формуванні еколого-валеологічної культури молоді. *Формування компетентності індивідуального здоров'язбереження: теорія і практика в освітніх процесах: монографія.* Київ: «Майстерні магістеріуму», 2020. С. 145-151.



6. Яцишина О. В. Здоров'язбережувальні технології у гуманітарній підготовці майбутніх лікарів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Педагогіка, соціальна робота.* 2020. Вип. 35. С. 197-199.

**Наталія ГОРДІЄНКО,**  
*голова циклової комісії фізичного виховання,  
медичної реабілітації та ерготерапії,  
Черкаська медична академія  
(м. Черкаси, Україна)*

**Тетяна БАДРАК,**  
*викладач циклової комісії фізичного виховання,  
медичної реабілітації та ерготерапії,  
Черкаська медична академія  
(м. Черкаси, Україна)*

**Василь ШЕВЧЕНКО,**  
*викладач циклової комісії фізичного виховання,  
медичної реабілітації та ерготерапії,  
Черкаська медична академія  
(м. Черкаси, Україна)*

## **ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Прикрі обставини війни змінили не лише буденне життя українців, а й внесли корективи в освітній процес, зокрема спонукали до пошуку нових підходів до організації навчання. Життя в умовах постійної емоційної напруги та стресу загострили у суспільстві питання підтримки здоров'я та превентивних заходів його збереження. Особливого